

PAPER DETAILS

TITLE: Gülsen-i Ask'ta Sembolik Karakterler

AUTHORS: Osman Kavalci

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/426195>

GÜLŞEN-İ AŞKTA SEMBOLİK KARAKTERLER

Uz. Osman Kavalcı

Gülşen-i Aşk, Divan edebiyatının son temsilcilerinden biri olan Keçeci-zâde İzzet Molla tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Hüsn ü Aşk'ın etkisinde kalınarak mesnevî tarzında nazmedilmiştir. 290 beyit kadar olan Gülşen-i Aşk, tıpkı Hüsn ü Aşk gibi allégorique bir yapıya sahiptir. Biz, Gülşen-i Aşk'ın genel bir panoramasını çizerken, daha çok psikolojik açıdan sembolik karakterleri üzerinde duracağız.

Mesnevî, önce bir münacâtla başlar. İzzet Molla, bu bölümde Allah'a karşı yakarışlarını dile getirirken, İlâhî Aşk müntesiplerinin kalbî duygularını da özellikle şu mısralarda terennüm eder :

Kimi bülbül gibi figân etti,
Kimisi derdini nihân etti.
Kimi zincire girdi şîr gibi,
Kimi sahrâya düştü tîr gibi.
Kimi ağlar, kimi güler ya Rab,
Ne bu matem, nedir bu şevk u tarab¹

Na't bölümünde, âlemlerin yaratılış sebebi olan Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, ayrıca Allah'ın Hz.Peygamber'e ve Hz.Peygamber'in de Allah'a karşı duyduğu "İlâhî Aşk" 'ın veciz bir şekilde ifade edildiği görülür :

Ey cilâ-bahş-ı dide-i uşşak,
Gözümüzü görmez etti dūd-ı fîrak.
Sen, Hudâ'ya Hudâ sana âşık,
Olalı ey mahabbet-i sadık.
Ağlarım hicr-i yâr ile her şeb,
Sensin Allah bilir, bu hâle sebeb.
Olmasan Sen, bu âlem olmaz idi.
Bu meserret, bu mâtem olmaz idi².

¹ Gülşen-i Aşk, S.3.

² a.g.e., S.5.

Şair, bu beyitlerde kâinatın yaratılış sebebinin Hz.Peygamber olduğunu belirtirken, yaratılış gayesinin de "aşk" olduğunu anlatır. "Hûsn-ı Mutlak" olan Yaratıcı, kendisini tanıyıp sevmek için kâinatı, varlık âlemini ve nihayet insanı yaratmıştır.

Aşkım eyle resîde-i tahkîk,
Olayım âşıkân-ı Hakk'a refîk³.

derken, insanda fitraten varolan sevgiden bahsediliyor. Bu sevgi yüceltilebilirse Hakk âşıklarına arkadaş olunur, İlâhî Aşk'a kavuşulur.

Gülşen-i Aşk'ın asıl konusu bundan sonra başlıyor. Sembolik bir ruh dünyası anlatılan bu bölümün ilk beyti şudur :

Bir seher ki şu gülşen-i devvâr,
Gül-i hûrşîdi eyledi izhâr⁴.

Gülşen, seher, gül ve hûrşîd kelimeleriyle bir bahar kompozisyonu çizilmiştir. Bütün bu kelimeler birer semboldür. Nûzhetgeh-i Mânâ'da dönen şu dünya, esasen gülbahçesidir. Her seher güneşle beraber gülbahçelerindeki güller açılır. Dünyadaki insanlar, gül misâlidir. Eğer kalblerindeki "İlâhî Nûr"u görüp, değerlendirebilirlerse, elbette kâinat sırrına vakıf olacaklardır. Gülbahçesindeki karakterler, bu tür yazılmış mesnevilerden farklı ve özelliği olan, ulvîleşmiş tiplerdir :

Deşt-i gülşende Kays oldu,
Târ-ı hicrân derûnuna doldu.
Kays u Ferhâd u Vamk u Azrâ,
'Geldi Şîrîn ile ve hem Leylâ.
Kimi Leylâ rivâyetin okudu,
Kimi Mecnûn hikâyetin okudu⁵.

Mânâ alemi sembolündeki bu toplantıda; Mecnûn-Leylâ, Ferhâd-Şîrîn, Vamık-Azrâ bulunmaktadır. Bunlar, şimdiye kadar bilinen en önemli "Allah Aşk" müntesipleridir. Bu karakterler, esere

³ Gülşen-i Aşk, S.5.

⁴ a.g.e., S.6.

⁵ a.g.e., S.6.

"kâmil" meclisi özelliği katmıştır.

Bilindiği gibi, Leylâ vü Mecnûn, Ferhad u Şîrîn ve Vâmık u Azrâ⁶ mecâzî aşktan, gerçek sevgi olan "Ebedî Aşk"a kavuşmuş ve ölümsüzleşmişlerdir. En önemlisi de birer sembol-karakter olarak, insan psikolojisine tercüman olmuşlardır. Sevgi ve inanç, insan ruhunun tabîî tezahürlerindendir. Olumlu yönde terbiye edilmezse, sevgi, gerçek değerini kaybederek gayr-i meşru hallerle ruhu dejenere eder; inanç da hiç değeri olmayan basitliklerle uğraşır. Böylece insan, gerçek gâyesinden uzaklaşmış olur. Çilelerden, bin bir meşakkatten sonra ruhda yücelen Gülşen'in karakterleri, İzzet Molla'yı aralarında görmeyince, bahçivâna sitemde bulunurlar :

Sohbet-i aşkla dolup gülzâr,
Etti âzar bâğbâna hezâr.
Dedi kim gütmedin mi şimdîye dek,
İzzet'i davete olup el-etek.
Söyle bizden selâm o nâ-şâde,
Meclis-i aşk olundu âmâde⁷.

[illegible]

Yârsız bir mahalde ben edemem,
Başımı kesseler dahi gidemem.

6 Vâmık, Azrâ adlı kızı seven gencin adıdır. Önce bu hikâyeyi İran şairlerinden (V.1041) Unsûrî nazmetmiştir. Türkçeye (V.1532) Lâmfî tarafından çevrilmiştir. Bkz. Abdülbâkî Gölpinarlı, Hüsni ü Aşk, S.332.

Goncasız seyr-i gülîstan olmaz,
Yârsız bezm-i âşîkan olmaz.
Neme lâzım benim şükûfe-i ter,
Bana sînemdeki bahâr yeter.
Neyleyim gülîstânı yârım yok,
Gülşenim var ise hezârım yok.
Var selâm et hezâra hemân,
Eylesin gayri bende sen mihmân⁸.

Bûlbûlün cevabı Hüsn ü Aşk'daki Suhan'ın bûlbûl kılığına
girip, Aşk'a yaptığı yardımı hatırlatır⁹ :

Bizim gülşen kalırsa gazelsiz,
Geçer eyyâm-ı neş'e lezzetsiz¹⁰.

Olayın gelişmesi şöyle olur : İzzet'in meclise getirilmesi için
Mecnûn gider, ancak şâir Mecnûn'a inanmaz. Bu defa Ferhâd
gönderilir. Ferhâd'la yola çıkmaya karar veren şairin çilesi başlar :

Beni eğlence sanma ey hem-râh,
Karagöz şem'ası değildir âh.
İşitip kûhken bu gûftârı,
Ağladı inledi edip zârı.
Dedi ey rûh-ı gamda yoldaşım.
Mekteb-i aşkta sebakdaşım.
Âşîkanın sözünde kızb olmaz,
Sâdîkanın sözünde kızb olmaz.
Söyledimse dürûğ-ı kahr olayım,
Mey-i Şîrîn içinde zehr olayım.
Ermiyem Bî-sûtûn'a dünyâda,
Kahr-ı Şîrîn'e bulmayam câda¹¹.

Tardıyye

Eyleyüp azm-i gülîstân gidelim,

⁸ Gülşen-i Aşk, S.8.

⁹ Nâlân olarak gezerken ol mâh
Bir bûlbûl-i mest gördü nâgâh.
Kim Aşk'a hitab edip o bûlbûl,
Zencîr'i gama verir teselsül. (A.Gölpınarlı, Hüsn ü Aşk, S.159)

¹⁰ Gülşen-i Aşk, S.8.

¹¹ Gülşen-i Aşk, S.10.

Bûlbûl-âsâ edüp figân gidelim.
Olup ağyardan nihân gidelim
Bî-sûtûn'u aşip hemân gidelim¹²
İki kûh arasında mâr-istân,
En küçük hayye bir kalın urgân.
Nehri gûyâ cehennemın deresi,
Bu imiş vâdi-i gamın deresi.
Kaldı hayrette iki yâr-ı şefik
Çekilip gitti aradan tevfik.
Havf edip vurdu tişesin hâke,
Rûh-ı Ferhâd çıktı eflâke¹³.

Yukarıdaki beyitlerde geçen "Kûhken" - "Mekteb-i Aşk"- "Bîsûtûn"- "Vâdi-i Gam" önemli sembollerdir. Kûhken, kazma vuran Ferhad'ı; Mekteb-i Aşk, tekkeyi ve ilim öğrenilen yeri; Bîsûtûn, beden arzularını ve dünya bağlarını, Vâdi-i Gam ise mâsivâyı anlatmaktadır. Gerçekten insan, bu dünyada bir anlamda -mesnevîde geçen İzzet gibi- yalnızdır. Ruhun yücelebilmesi için önemli mücadeleler vermesi gerekir. Hasret ve ayrılık problemi, insan hayatında önemli bir rol oynar. Özellikle ruhdaki sıkıntının (anksiete) temelinde, ayrılık (separation) hâdisesi vardır.

Psikiyatrist Karen Horney "İnsan, bu uğursuz dünyâda, yalnızlığın farkına vardığı an sıkıntı ve ıstırap çeker" demektedir. Ruhun bu tezahürüne "temel anksiete" adını vermektedir¹⁴.

Otto Rank : "İnsan, ana bedeninden ayrılışıyla sıkıntısı başlar" derken, existansiyalizm felsefesi de; insan psikolojisindeki sıkıntıları, yaratılıştan sonraki ayrılık ve yalnızlık temi üzerine kurmuştur. Aynı konuda psikolog Freud : "Anksistenin tek sebebi, sevilen objeden izolâsyondur" demektedir.

Modern psikiyatrinin kurucularından olan Bowlby'ye göre ise : "Sıkıntı, affektif (duygusal) ilginin kaybına bağlıdır. Gayesiz insan, ruhen hem huzursuzdur, hem de etrafını huzursuz görmek ister" diyor¹⁵.

¹² a.g.e., S.11 (Şeyh Galib'in Mesnevî'sinden mülhem beş dörtlükten kurulmuştur).

¹³ a.g.e., S.12.

¹⁴ Prof. Ayhan Songar, Psikiyatri, S.226-327.

¹⁵ Prof. Ayhan Songar, Psikiyatri, S.327.

Gülşen-i Aşk'ın bu bölümündeki semboller, böyle bir ayrılıktan ve yalnızlıktan kaynaklanan kavramlardır. İzzet Molla, yukarıda da anlattığımız gibi eserin temel karakteridir. Tıpkı O'nun gibi hemen her insan bu dünyada aynı sıkıntılardadır. Hele ruhda İzzet gibi yücelmek isteyenlerin işi daha da zor ve karmaşıktır. Şair, sıkıntı ve ıstırap dünyasına devamla şunları yazıyor :

Meğer ol bir dehân-ı ejder imiş,
Bu musîbet dahi mukadder imiş.
Kandedir âşıkın yeri seyret,
Ejder içre gazenferi seyret.
Nefes aldıkça hayye-i bed-bû,
İçeri dūd-ı gam ederdî gulû,
Kokmuş işkembe yağlı barsaklar,
Anı gerdûn bugün için saklar.
Gör neler oldu âşık-ı zâra,
Mihnet-i aşk gelmez inkâra.
Sine-i mâra eyledi tesir,
Olmasın aşk elinde kimse esir.
Yaktı yandırdı nâra eşcânı,
Kupkuru etti âb u enhârı.
Gelelim hâl-i İzzet-i zâre,
Ölmeden kabre girdi bî-çâre¹⁶.

Görüldüğü gibi ejderhâ, hayye veya mâr (yılan) insanoglunun nefsidir. Nefs, devamlı kötülüklerin olmasını arzular. Bu kötü duygulardan kurtulmak oldukça zor bir iştir ve devamlı nefis mücadelesini gerektirir. Büyük cihat, kötü duygulardan kurtulmaktır. Kin, nefret, gurur, dedikodu, söz taşımak, lüzumsuz konuşmak, tika-basa yemek, şehvî arzuların hemen hepsi nefisle ilgilidir. Mağara ise dünyadır, dünya bağlarıdır; insanı, kesrette oyalayan temahdır. İnsan, bütün bunlarla uğraşıp, nefsinin bu bağlardan temizlemesi gerekir. Bu zorlukların yenilmesi de bir gayeye müstenit olmaya bağlıdır. İzzet Molla, bu kurtuluşu "ufuk-gaye" olarak "Âh-ı Aşk" a bağlıyor. Âh, kalbin kötülüklerden temizlendikten sonraki yücelik duygusudur :

Gâhî gıryân olup gehî süzân,
Bu münacâtı etti vird-i zebân.
Ya ihâhî kusuruma bakma,

¹⁶ Gülşen-i Aşk, S.13-14.

Aşkla yandım âteşe yakma.
Bende oldum esîr-i gamdâre,
Bulmamıştım halâsıma çâre.
Sana şâyân değildir ey Mevlâ,
Beni onunla âteşe ilkâ.
Ya ilâhî basîr-i İbrâhîm,
Gülşen olsun bana bu nâr-ı cehîm.
Kıl ricâmı bi-hakk-ı cedd-i Resûl,
Der-dergâh-ı İzzetinde kabûl¹⁷.

İzzet Molla'nın bu imtihanlardan sonra duası kabul olur :

Pîr edince bugüne nev-cevâb,
Ağlayıp İzzet etti böyle hitâb.¹⁸
Şefkat-ı pîri gûş edip İzzet,
Dedi ey mürşîd-i reh-i vuslat.¹⁹
Dinle ahvâl-ı aşkı ey dervîş,
Etmesin zihni gayrı şey tahdiş.
Aşktır bâis-i vücûdu cihân,
Aşktır manevî bu kevn ü mekân.
Aşktır goncayı eden handân,
Aşktır bûlbûlü eden nâlân.
Aşktır gîrye, aşktır hande,
Aşktır şâh, aşktır bende.
Arayan aşkı âhla bulsun,
Nâr-ı dûd-ı styâhla bulsun.

Pîr, mürşittir. Burada Mevlânâ'dır. İnsanın kötülüklerden kurtulması için yardımcıdır. Hüsn ü Aşk'da da aynı anlamda "Mollayı Cûnûn" vardır. Tasavvufun en önemli karakterlerinden biri olan "mürşît", akılla -kalbi bütûnleştirmiştir. Bu konuda N.Fazıl Kısakürek şöyle diyor : "Ne akılla olur, ne de akılsız... İki dünya arasındaki nisbet budur. Bu ölçüyü kurabilmek mütefekkirliktir. Biz bir asırdan beri böyle mütefekkirsizliğin eksikliğini yaşıyoruz"²⁰.

Pîr (Mürşît) hakkındâ Erol Güngör de şunları yazıyor : "Bunun en güzel örneği, büyük zihin sayabileceğimiz Gazâlî'dir. İkinci büyük örnek Mevlânâ'dır"²¹.

¹⁷ Gülşen-i Aşk, S.15.

¹⁸ a.g.e., S.17.

¹⁹ a.g.e., S.18.

²⁰ Necip Fazıl Kısakürek, Batı Tefekkürü ve İslâm Tasavvufu, S.223.

²¹ Prof.Dr.Erol Güngör, İslâm Tasavvufunun Meseleleri, S.200-201.

Gülşen-i Aşk'da nasihat-ı Pîr devam ediyor :

Ey mürîdîm hemen "âh" eyle,
Feleğin rûyunu siyâh eyle.
Âhdır bâdî-i necât sana,
Eşktir bâde-i hayat sana.
Aşktan gayrı yare bilmem ben,
Âhdan gayrı çare bilmem ben.²²

Yücelen insanların hemen hepsi "âh" kılıcını siper edinmişlerdir. Daha dünyadayken beden ve dünya arzularını yakmasını bilenlere ikinci bir yanma korkusu yoktur. Esasen mantık kuralına göre de bir insan iki defa idam edilemez. Öyle ise, daha dünyadayken "*Ölmeden önce ölünüz*"²³ hadisinin sırrınca ölenler için, ancak ebedî olmak vardır. Çünkü şehit olmanın bir türü de budur.

Eserde, bundan sonra Pîr'in duası gelir. Duanın kabul olması şartlara bağlıdır. İzzet Molla, bir yıl daha çeşitli imtihanlara sabretmiş, haklı bir vuslat yakınlığına ermiştir :

Dediğim râh-ı Hakk'a yol bulasın,
Vâsıl-ı menzîl-i murâd olasın.
Eylesin aşka Hakk seni vâsıl,
Olasın bezm-i vuslata dahil.
Hazret-i Pîr edip duâyı tamam.
"Hu..." deyip eyledi semâyâ hıram.²⁴

Eserin son kısmı hâtîme ve Hz.Pîr'in övülmesine ayrılmıştır :

Âh edip tali-i siyâhından,
Âhlar âh ederdî âhından.
Âhla doldu kubbe-i gerdûn,
Eyledi levn-i çarhı âteş-gûn.
Âhla titretirdi dünyâyı,
Belki lertzân ederdî ukbâyı.
Aşkı ben mevlevîden öğrendim,
Suhanı Mesnevî'den öğrendim.

²² Gülşen-i Aşk, S.19.

²³ Sahîh-i Buharî

²⁴ Gülşen-i Aşk, S.20.

Mesnevî kim rumûz-ı Kur'an'dır,
Davâ-yı âşıkane burhandır.
Noktayım ben kitâb Mevlânâ'dır.
Zerreyim ben âftâb Mevlânâ'dır.²⁵

Sonuç olarak, bu tür eserler ve eserlerdeki karakteristik semboller, bir taraftan tasavvufa açıklık kazandırırken, diğer taraftan da insanın ruh sağlığını korumada önemli görüşler getirmişlerdir. Bugün psikoloji ve psikiyatri sahalarında incelenen sıkıntı ve bunalımlara tasavvuf, temelde çözümler de sunmuştur. Bugünün psikolog, psikiyatrist ve hattâ sosyologlarının istifade ettikleri bu ebediliğe namzet eserleri yeniden değerlendirerek ilmin hizmetine sunmak gerekir.

Ebediliğe inanmayanlar, ebedî eserler vücûda getiremezler. Bu dünyadaki sıkıntı ve ayrılıkların tamamen izâfî olduğunu, ukbâyâ dönüş için bir olgunlaşma ve de aslına kavuşmadan ibaret olduğunu bilen insanlar, bu tür eserler kaleme alabilmiş ve yine ebediyete namzet, ebedî insanlar yetiştirmişlerdir.

Mevlânâ'nın, Mesnevî'sinde hemen her bölümünde anlatmak istediği işte bu ebedilik kavramıdır. *"Yoksa akıl ve ilim bir kenara itilir ve sonuçta, sahneye ancak her türlü hurâfe, batıl inançlarla sahtekârlar çıkar"*²⁶.

Evet, bu sahada araştırma yapanlar için İzzet Molla'nın bu eseri de kaynak olabileceği gibi, ayrıca vecdın psikolojisi, tarihi, sosyolojik yapısı, üslûp ve bu türde yazılmış eserlerden farklılıkları bakımından da incelenmeğe değer.

بشنو این نی چون حکایت میکند
از جداییها شکایت میکند
هر کس کو دور ماند از اصل خویش
باز جوید روز کار وصل خویش²⁷

²⁵ a.g.e., S.20

²⁶ Prof.Dr. Erol Güngör, Tasavvuf'un Meseleleri, S.209.

²⁷ Muhlis Konevi, Mesnevî'nin Özû, C.1, s.1.

"Ayrılıkların şikâyetini., hikâye eden bu neyi dinlel..."
"Ashından uzak kalan kimse, tekrar kavuşma zamanını arar."

Lûgatçe

figan	: ıstıraplı feryâd, inleme.
nihan	: gizli
şîr	: arslan, sût.
tîr	: ok
şevk u tarab	: sevinç ve coşkunluk.
cilâ-bahş-ı dîde-i uşak	: aşıkların gözüne ışık bahşeden.
dûd-ı fîrak	: ayrılık dumanı.
muhabbet-i sadık	: gerçek sevgi, Allah aşkı, lâhî aşk.
hicr-i yâr	: sevgilinin ayrılığı.
messerret	: sevinç, neşe.
reside-i tahkîk	: hakîkî kavuşma, gerçek kavuşma, Allah'a kavuşma.
refik	: arkadaş.
gûlşen-i devvâr	: devreden gûlbahçesi, dönen bahçe, mevsimlere göre değişen bahçe, dünya.
hûrşîd	: güneş
ızhâr	: zuhur etme, meydana çıkma.
dest	: el
târ-ı hicrân	: ayrılıktan doğan karanlık, ayrılık hüznü.
derûn	: iç, dâhil, kalb, gönül.
gûlzâr	: gül bahçesi.
bağbân	: bahçıvan
hezar	: bûlbûl
nâşâd	: mutlu olmayan, neşesiz.
âmâde	: hazır
mahal	: yer, yurt, bölge.

seyr-i gülîstan
bezm-i âşîkan
şûkûfe-i ter
mihmân
eyyâm-ı neşe
hemrâh
şem'a
kûhken
guftâr
sebakdaş
kızb
sâdîkan
dürûğ
câd
bûlbûl-âsâ
kûh
mâristan
hayye
vâdi-i gam
yâr-ı şefîk
tevfîk
havf
tişe
hâk
eflâk
dehân-ı ejder
kande
gazanfer
hayye-i bed-bû
dûd-ı gam
gulû
gerdûn
âşîk-ı zâr
mihnet-i aşk
eşcâr
âb u enhâr
giryân
sûzan
derd-i zebân
bende

: gül bahçesinde gezinti.
: âşîkların meclîsi, âşîkların toplandığı yer.
: taze çiçek.
: misafir.
: sevinçli günler, neşeli-eğlenceli günler.
: yol arkadaşı, yol kardeşliği.
: ışık, parıltı, ziyâ, mumlu fitil.
: dağ kazan, Ferhat.
: söz
: ders arkadaşı.
: yalan
: doğru söyleyenler.
: yalan, yalan söz.
: ciddî, azımlı olma.
: bûlbûl gibi.
: dağ
: yılanların olduğu yer.
: yılan
: keder vâdisi, çile yeri.
: şefkatli sevgili, merhametli dost, acıyıcı.
: uygunlaştırma, Allah'ın yardımına kavuşma
: korku
: kazma
: toprak
: semâlar, gökler, felekler.
: ejderhânın ağzı.
: nerede
: büyük aslan, ırî arslan.
: kötü kokulu yılan.
: üzüntü dumanı.
: pıranga, zincir.
: devreden. dönen dünya.
: inleyen âşîk, ağlayan ve ah eden âşîk.
: aşk zahmeti, âşk derdi, âşk musîbeti.
: ağaçlar
: su ve nehirler, ırmaklar.
: ağlama
: yanma
: dil derdi, lisân derdi, lisan kusuru.
: kul olma, köle olma, esir olma.

gamdâr	: üzüntü çeken, acı çeken.
halâs	: kurtuluş.
ilkâ	: bırakma, terk etme, atma.
basîr-i İbrahim	: Hz.İbrahim'i görüp ateşten kurtarması hakkı için.
nâr-ı cehîm	: şiddetli ateş, cehennem ateşi.
hakk-ı cedd-i Resûl	: bütün peygamberler ve Hz.Peygamber'in hatırı için.
der-dergâh-ı İzzet	: yüce dergâh, yüce kat.
nevcevâb	: yeni cevap.
mürşid-i reh-i vuslat	: kavuşma yolunun mürşidi, Allah'a kavuşturmada y
ahvâl-i âşk	: âşkın halleri.
tahdiş	: meşgul etme, kurcalama.
bâis-i vücûd-ı cihân	: kâinatın yaratılış sebebi.
kevn ü mekân	: varlık ve kâinat.
handân	: gülen, neşeli, sevinçli.
nâlân	: inleyen, ızdırıp çeken.
gırye	: göz yaşı, ağlama.
hande	: gülme, gülüş.
bende	: kul, köle.
mûrid	: öğrenci
rûy	: yüz
bâdi-i necât	: kurtuluş vesilesi, kurtuluş sebebi.
eşk	: göz yaşı
bâde-i hayat	: hayat şarabı, hayat suyu, varlık sebebi.
hıram	: nazlı gidiş, salınarak gidiş.
tulî-i styâh	: kötû talih.
kubbe-i gerdûn	: dönen kubbe, gökyüzü, dünya.
levn-i çarh-ı âteş-gûn	: dünyanın ateş rengine dönmesi.
lerzan	: titretme
suhan	: söz
davâ-yı âşikan	: âşıkların derdi, âşıkların meselesi, âşıkların iddiası.
burhan	: delil
aftâb	: güneş